

Inzenden scores

Uiterlijk 2 juni de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school op de daartoe verstrekte optisch leesbare formulieren naar het Cito zenden.

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de Regeling beoordeling centraal examen vastgesteld (CEVO-94-427 van september 1994) en bekendgemaakt in het Gele Katern van Uitleg, nr. 22a van 28 september 1994.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het procesverbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het procesverbaal en de regels voor het bepalen van de cijfers onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

1 De examinator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten, die geen gehele getallen zijn, zijn niet geoorloofd.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel;

3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het antwoordmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het antwoordmodel;

3.4 indien één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;

3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;

3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het antwoordmodel anders is aangegeven;

3.7 indien in het antwoordmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord;

3.8 indien in het antwoordmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Een fout mag in de uitwerking van een opgave maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de opgave aanzienlijk vereenvoudigd wordt en tenzij in het antwoordmodel anders is vermeld.

5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het antwoordmodel anders is vermeld.

6 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een toets of in het antwoordmodel bij die toets een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof toets en antwoordmodel juist zijn.

Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO.

Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het antwoordmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

7 Voor deze toets kunnen maximaal 90 scorepunten worden behaald. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.

8 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.

Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.

De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer (artikel 42, tweede lid, Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO).

Dit cijfer kan afgelezen worden uit tabellen die beschikbaar worden gesteld. Tevens wordt er een computerprogramma verspreid waarmee voor alle scores het cijfer berekend kan worden.

3 Vakspecifieke regel

Voor het vak Economische wetenschappen I en recht VWO is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van twee punten per opgave.

4 Antwoordmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Opgave 1

Maximumscore 3

- 1 voorbeelden van juiste antwoorden:
- Een antwoord waaruit blijkt dat in een arm land de informele economie veelal een grote rol speelt zodat het BNP een minder goed beeld geeft van de werkelijke omvang van de productie.
  - Een antwoord waaruit blijkt dat ook de verdeling van de welvaart in een land van belang is en dat die in een arm land veelal ongelijker zal zijn dan in een rijk land.

Maximumscore 2

- 2 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat Suriname slechts twee producten heeft die vrijwel de gehele exportopbrengst opleveren.

Maximumscore 2

- 3 neen
voorbeeld van een juiste berekening:
Exportopbrengst = $0,20 \times \$ 450 \text{ miljoen} = \$ 90 \text{ miljoen}$
Importuitgaven = $0,35 \times \$ 260 \text{ miljoen} = \$ 91 \text{ miljoen}$

Maximumscore 4

- 4 gedaald
voorbeeld van een juiste berekening:
Stel de koers van de Surinaamse gulden in dollars in 1997 op 1; de hulp in Surinaamse guldens bedraagt in 1997 dan 110 per hoofd. In 1998 bedraagt de hulp in Surinaamse guldens $125 \times \frac{1}{0,95} = 131,58$ per hoofd.
De hulp stijgt met $\frac{131,58 - 110}{110} \times 100\% = 19,62\%$, hetgeen minder is dan de prijsstijging.

Opmerkingen

- Indien uitgegaan is van $125 \times 1,05 = 131,25$: 1 punt in mindering brengen.
- Indien uitgegaan is van $125 \times 0,95 = 118,75$: 2 punten in mindering brengen.
- Een andere manier van afronden ook goed rekenen.

Maximumscore 3

- 5 voorbeeld van een juiste berekening:
BNP = $437.000 \times \$ 2.900 = \$ 1.267,3 \text{ miljoen}$
Arbeidsvolume = $161.000 \times 0,7 = 112.700 \text{ personen}$
Productie per werkende = $\frac{\$ 1.267,3 \text{ miljoen}}{112.700} = \$ 11.244,9$

Opmerking

Een andere manier van afronden ook goed rekenen.

Maximumscore 3

- 6 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat bij een hogere spaarquote meer vermogen beschikbaar kan komen voor diepte-investeringen.

Maximumscore 2

- 7 Uit het antwoord moet blijken dat het exportvolume in procenten meer moet toenemen dan de exportprijzen in procenten dalen / de export prijselastisch is.

Opgave 2**Maximumscore 2**

- 8 een schaars goed
 voorbeeld van een juiste verklaring:
 Een verklaring waaruit blijkt dat er productiefactoren onttrokken worden aan alternatieve toepassingen.

Maximumscore 3

- 9 voorbeeld van een juist antwoord:
 Een verklaring waaruit blijkt dat door deze kostenstijging *de marginale kostenlijn en dientengevolge de aanbodlijn naar boven verschuift* zodat bij een gelijkblijvende vraag een hogere marktprijs ontstaat.

Voor antwoorden waarin het gecursiveerde niet is verwoord

0

Maximumscore 2

- 10 600.000 (liter per dag)
 voorbeeld van een juiste verklaring:
 Een verklaring waaruit blijkt dat de knik in de MZKa-lijn wijst op het bereiken van de capaciteitsgrens.

Maximumscore 3

- 11 met dalende fysieke meeropbrengsten
 voorbeeld van een juiste verklaring:
 Een verklaring waaruit blijkt dat de stijging van de marginale kosten erop wijst dat elke extra liter water die gezuiverd moet worden, meer inzet van productiefactoren vraagt dan de vorige.

Maximumscore 3

- 12 voorbeeld van een juist antwoord:
 Een antwoord waaruit blijkt dat de MZKb groter zijn dan de MZKa zodat er op kosten zou worden bespaard als bedrijf A meer en bedrijf B minder afvalwater zou zuiveren.

Maximumscore 3

- 13 Bedrijf A zal 375.000 liter zuiveren en bedrijf B 125.000 liter.
 voorbeeld van een juiste berekening:
 $Z_a + Z_b = 5 \rightarrow Z_b = 5 - Z_a$
 $MZK_a = MZK_b \rightarrow \frac{2}{15}Z_a + 1 = \frac{2}{5}(5 - Z_a) + 1 \rightarrow Z_a = 3,75 \text{ en } Z_b = 1,25$

Opgave 3**Maximumscore 2**

- 14 Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om vergelijking (2).

Maximumscore 4

- 15 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt:
- dat de hogere geldmarktrente via een hogere wisselkoers leidt tot een lagere exportwaarde 2
  - en dat de lagere exportwaarde via een lagere effectieve vraag, nationaal product en nationaal inkomen leidt tot een lagere gezinsconsumptie en tot een lagere importwaarde 2

Maximumscore 3

- 16 tot een verbetering
voorbeeld van een juiste verklaring:
Een verklaring waaruit blijkt dat de hogere kapitaalmarktrente leidt tot lagere bedrijfsinvesteringen en tot een lagere gezinsconsumptie waardoor de importwaarde afneemt terwijl de exportwaarde niet verandert.

Opmerking

Ook goed rekenen indien het antwoord is gegeven met behulp van een berekening.

Maximumscore 3

- 17 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat een toename van de particuliere autonome bestedingen voor een deel rechtstreeks weglekt naar het buitenland (vergelijking 9) en een toename van de autonome overheidsbestedingen niet.

Maximumscore 3

- 18 voorbeeld van een juiste berekening:
Het nationale inkomen moet toenemen met 160.000×45.000 euro = 7,2 miljard euro.
 $\Delta B = \frac{1}{3} \Delta Y \rightarrow \Delta B = 2,4$ miljard euro.

Maximumscore 3

- 19 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat er dan sprake is van een belastingmeevaller waardoor het tekort lager uitvalt zodat de overheid minder hoeft te lenen en de kapitaalmarkt ruimer wordt.

Opgave 4**Maximumscore 2**

- 20 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat de toename van de beroepsbevolking in personen minstens gelijk moet zijn aan de toename van de werkgelegenheid in personen.

Maximumscore 2

- 21 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat de vraag naar producten stijgt zodat de productie van de bedrijven toeneemt en daarmee de vraag naar arbeid.

Maximumscore 3

- 22 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat afnemende werkloosheid gepaard gaat met een toename van de koopkracht zodat de vraag naar producten stijgt en daardoor de productie van de bedrijven.

Maximumscore 4

- 23 Uit het antwoord moet blijken dat het CBS mensen als werkloos meetelt die:
- staan ingeschreven bij het arbeidsbureau;
  - de afgelopen 4 weken naar werk hebben gezocht;
  - op korte termijn kunnen beginnen;
  - 12 uur per week of meer willen werken;
  - tot de leeftijdsgroep 16 tot en met 64 jaar behoren.

Indien twee van de vijf criteria juist

1

Indien drie van de vijf criteria juist

2

Indien vier van de vijf criteria juist

3

Indien vijf van de vijf criteria juist

4**Maximumscore 2**

- 24 voorbeeld van een juiste berekening:
494.000 (al dan niet ingeschreven werkzoekenden) + 6.787.000 (aantal werkenden voor 12 uur per week of meer) = 7.281.000 (personen)

Maximumscore 2

- 25 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat:
- de minister alle werkzoekenden meetelt (917.000)
  - en bovendien alle beroepsgeschikten die (formeel) niet naar werk van 12 uur of meer per week zoeken (3.225.000)

11

Opgave 5**Maximumscore 4**

- 26 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat:
- een verlaging van de loonbelasting via een hoger netto-inkomen leidt tot een toename van de bestedingen en dus tot meer afzet van de bedrijven 2
  - een verhoging van de BTW via hogere consumentenprijzen leidt tot een afname van de bestedingen en dus tot minder afzet van de bedrijven 2

Maximumscore 3

- 27 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat een lagere loonbelasting leidt tot lagere brutolonen en dus tot lagere loonkosten voor bedrijven waardoor het inschakelen van arbeid in plaats van kapitaal aantrekkelijker wordt.

Maximumscore 3

- 28 voorbeelden van juiste antwoorden:
- Een antwoord waaruit blijkt dat rekening kan worden gehouden met het milieu door milieuvriendelijke producten minder zwaar te belasten.
  - Een antwoord waaruit blijkt dat rekening kan worden gehouden met het behoeftenpatroon door primaire goederen minder zwaar te belasten.
  - Een antwoord waaruit blijkt dat rekening kan worden gehouden met de arbeidsmarkt door goederen die gevoelig zijn voor zwart werk minder zwaar te belasten.

Maximumscore 2

- 29 voorbeeld van een juiste berekening:
- koffieprijs in Nederland exclusief BTW: $\frac{100}{106} \times \square 1,80 = \square 1,70$
- koffieprijs in Denemarken exclusief BTW: $\frac{100}{125} \times \square 2,12 = \square 1,70$

Maximumscore 4

- 30 voorbeeld van een juiste berekening:
prijzverschil per liter: $\square 1,00 - \square 0,92 = \square 0,08$
besparing op een volle tank: $90 \times \square 0,08 = \square 7,20$ 1
Stel de afstand op X kilometer.
- extra kosten benzine op de heenweg: $\frac{X}{12} \times \square 1,00$
- extra kosten benzine op de terugweg: $\frac{X}{12} \times \square 0,92$
- $0,083X + 0,077X = 7,20 \rightarrow X = 45$ (De afstand moet dus minder zijn dan 45 kilometer.) 3

Maximumscore 3

- 31 hoger
voorbeeld van een juiste toelichting:
Een toelichting waaruit blijkt dat de kans groter is dat automobilisten naar Duitse pompen uitwijken en derhalve de schade voor Nederlandse pomphouders groter is naarmate de afstand tot de grens kleiner is.

Maximumscore 3

- 32 voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat een algemene verlaging van de benzine-accijns veel meer inkomstenderving voor de overheid kan betekenen dan een specifieke subsidieverstrekking aan een beperkt aantal pomphouders aan extra uitgaven voor de overheid kan betekenen.

Einde